خبر

پیکر ایرج تقی‌پور امروز تشییع می‌شود

ایرج تقی‌پور، تهیه‌کننده باسابقه سینمای ایران پس از یک دوره بیماری درگذشت. فتانه رحیمی، همسر ایرج تقی‌پور در گفت‌وگویی کوتاه با مهر توضیح داد: ایشان ساعت ۱۱ و ۳۰ دقیقه صبح پنجشنبه ۲۹ تیر فوت شدند. چند سالی بود که درگیر بیماری بودند که به دلیل سرماخوردگی در چند روز اخیر علائم آن تشدید شده بود. او درباره مراسم تشییع پیکر این هنرمند هم گفت: مراسم تشییع ایشان ساعت ۱۰ صبح امروز در قطعه هنرمندان بهشت زهرا انجام می‌شود. زنده‌یاد ایرج تقی‌پور تهیه‌کنندگی فیلم‌های رقص در غبار و شهر زیبا به کارگردانی اصغر فرهادی را در کارنامه خود داشت. نگین به کارگردانی اصغر هاشمی، روز کارنامه به کارگردانی مسعود کرامتی، مواجهه به کارگردانی سعید ابراهیمی‌فر و صندلی خالی به کارگردانی سامان استرکی، از دیگر فیلم‌های کارنامه این تهیه‌کننده سینما است. مجموعه تلویزیونی ۱۳ قسمتی ۱۰۰۱ راه که از شبکه تهران سیما پخش می‌شد، سریال تلویزیونی چراغ جادو که در دو سری ۱۳ قسمتی از تلویزیون به نمایش درآمد و مجموعه تلویزیونی تا فردا که از شبکه تهران پخش شد هم از جمله فعالیت‌های تلویزیونی این هنرمند در مقام تهیه‌کننده بود.

تقی‌پور متولد ۵ مهر ۱۳۳۷ در تهران و فارغ‌التحصیل رشته فیزیک از دانشگاه صنعتی شریف بود. او فعالیت سینمایی خود را از سال ۱۳۶۹ آغاز کرد.

سینما؛ کم‌بهره از ظرفیت‌های فرهنگ عاشورا

چرا سینمای ایران همچون گذشته سراغ روایت‌های امروزی از مفاهیم روز واقعه نمی‌رود؟

جهانبخش سلطانی در نمایی از «افق»، فیلمی با فرهنگ عاشورایی

امید رحمانی
گروه فرهنگ و هنر

این‌که تعداد فیلم‌های عاشورایی و محرمی سینمای ایران نسبت به علاقه مردم به این حماسه اندک جلوه می‌کند، گلایه‌ای همیشگی و تکراری است که در همین ایام پررنگ‌تر می‌شود. بر مدار کلیشه، مقادیری انتقاد نثار مدیران و مسئولان سینمایی و نهادهای متولی در این زمینه می‌شود که معمولا هم بی‌اثر است و کسی خودش را مسئول پاسخگویی و اقدام عملی برای رفع این ضرورت‌های فرهنگی و هنری نمی‌داند. اگر نگوییم این کاهلی و انفعال نتیجه بی‌اعتقادی است و نخواهیم این‌قدر بدبینانه به مدیران نگاه کنیم، دست‌کم نمی‌توانیم بی‌ارادگی آنها را فریاد نزنیم؛ درحالی‌که باید در یک سیاستگذاری کلان فرهنگی، در کنار توجه به تولید آثار اجتماعی و موضوعات روز و ژانرهای مختلف، نگارش و ساخت آثاری درباره مفاهیم دینی و فطری و وقایع مرتبط خاصه عاشورای حسینی در دستور کار قرار بگیرد و ثمره عملی‌اش را در فیلم‌هایی فاخر و ماندگار ببینیم و تعداد آثار محدود در این زمینه را چه به لحاظ کمی و چه کیفی ارتقا دهیم. از نمونه‌های اندک تولید شده درباره محرم و عاشورا سال‌هاست می‌گذرد و نسل جوان و نوجوان تقریبا با هیچ اثر شایسته‌ای دراین خصوص روبه‌رو نشده است. فارغ از تولید آثاری سینمایی درباره محرم و عاشورا و وقایع کربلا به طور مستقیم و در بستر ژانری تاریخی که ممکن است با بهانه‌هایی چون هزینه سنگین همراه باشد - که البته این هم توجیهی برای قصور و کم‌کاری متولیان و نهادهای مربوط نیست - اما «فرهنگ عاشورایی» که هزینه عجیب و غریبی نمی‌خواهد و نوشتن و اجرا و تعبیه‌اش در قصه‌های اجتماعی، سینمای جنگ و دفاع‌مقدس و دیگر ژانرهای مرسوم، تنها نیت خالص و اراده می‌خواهد. قطعا در بسیاری از داستان‌ها، موقعیت و فرصتی برای طرح مضامین فرهنگ عاشورا و اعتقاد و باور حسینی وجود دارد و می‌توان با چنین ارجاعاتی، کیفیت محتوایی و مانایی سکانس یا حتی کلیت فیلم را بیمه کرد. تنها یک اشاره ظریف و هنرمندانه در این مورد کافیست تا مخاطبان اهل دل و معتقد و عشاق اهل بیت و حضرت امام حسین(ع) را در راستای شعر: «از تو به یک اشاره/ از ما به سر دویدن» نکته‌های مورد نظر نویسنده فیلمنامه و فیلمساز را دریافت و ارتباط عمیق و تاثیرگذاری با اثر پیدا کنند. اما بیشتر فیلمسازان که گرفتار فضای شبه‌روشنفکری هستند، ترجیح می‌دهند به‌جای این‌که سراغ فرهنگ عاشورایی در فیلم‌ها و حداقل بخشی از قصه‌ها بروند، طرح مسائل اجتماعی و مورد نظر خود را با سیاه‌ترین امور دنیوی پیوند بزنند.

به‌ندرت پیش می‌آید در این سال‌ها حتی شاهد نمادهای ظاهری محرم و عاشورا همچون مراسم سوگواری دهه اول محرم، روایت تعزیه، مراسم پخت و توزیع نذری و مواردی از این قبیل در فیلم‌ها باشیم. تصاویر و سکانس‌هایی نه تزئینی بلکه تنیده شده با روحیات و ویژگی شخصیت‌های قصه که درنهایت پیوند و خط و ربطی به فرهنگ عاشورایی و حسینی داشته باشند. فرهنگ عاشورایی درواقع همان زیربنای فکری و اعتقادی است که در تفکر و سخنان حضرت امام حسین(ع) و یارانش جاری بود و درنهایت حماسه کربلا و روز عاشورا را رقم زد.

جای خالی مفاهیم حسینی

پرشمار است و اگر در سوگواری ارزشمند و انسان‌ساز شهادت سالار شهیدان و عزیزانش متوقف نمانیم و در پی موضوعات والای دیگر دراین ارتباط باشیم، سعادت رویارویی و فهم آنها و در شکل متعالی‌تر، اجرای این مفاهیم و موضوعات را خواهیم داشت. آن‌طور که جواد محدثی در کتاب فرهنگ عاشورا اشاره کرده، باورها، ارزش‌ها و مفاهیم فرهنگ عاشورا شامل این موارد می‌شود: مقابله با تحریف دینی، مبارزه با ستم طاغوت‌ها و جور حکومت‌ها، عزت و شرافت انسان، ترویج مرگ سرخ بر زندگی ذلت‌بار، پیروزی خون بر شمشیر و شهادت بر فاجعه، شهادت‌طلبی و آمادگی برای مرگ، احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر و سنت‌های اسلامی، فتوت و جوانمردی حتی در برخورد با دشمن، نفی سازش با جور یا رضایت به ستم، اصلاح‌طلبی در جامعه، عمل به تکلیف به‌خاطر رضای خدا، تکلیف‌گرایی چه به صورت فتح یا کشته شدن، جهاد و فداکاری همه‌جانبه، قربانی کردن خود در راه احیای دین، آمیختن عرفان با حماسه و جهاد با گریه، قیام خالصانه برای خدا، نماز اول وقت، شجاعت و شهامت در برابر دشمن، صبر و مقاومت در راه هدف تا مرز جان، ایثار، وفا، پیروزی گروه اندک ولی حق بر انبوه گروه باطل، هواداری از امام حق و برائت و بیزاری از حکام جور، حفظ کرامت امت اسلامی، لبیک‌گویی به فریاد استغاثه مظلومان، فدا شدن انسان‌ها در راه ارزش‌ها و....

تنوع فرهنگ عاشورایی

ملاحظه می‌کنید که تعدد و تنوع فرهنگ عاشورایی و مفاهیم والای آنها، چقدر ظرفیت طرح در قالب قصه‌ها و فیلم‌های سینمایی مختلف را دارد اما دریغ که تقریبا هیچ‌کدام از مفاهیم فرهنگ عاشورا وسیع و گسترده و در بیشتر فیلم‌های سینمای ایران جایی ندارد یا اگر هم می‌توان برخی از داستان‌ها و سکانس‌ها را با ارجاع به این مفاهیم و موضوعات، غنی‌تر و ارزشمندتر کرد و بر بار معنایی آن افزود، غفلت‌هایی خواسته یا ناخواسته صورت می‌گیرد و فیلمنامه‌نویسان و فیلمسازان از کنار آنها به سادگی عبور می‌کنند. اما حتی اگر بار دراماتیک مفاهیم را هم درنظر بگیریم، همه یا بیشتر آنها مستعد جذاب‌ترین و تاثیرگذارترین روایت‌های سینمایی هستند. خیلی از همین مفاهیم همچون حق‌طلبی و مبارزه با جور و قدرت‌های ظالم، باعث خلق بهترین فیلم‌های سینمایی در دنیا شده‌اند اما فیلمسازان و مسئولان سینمایی ما سال‌هاست با چنین منبع و گنجینه عظیمی از مفاهیم روبه‌رو هستند و نام مهم‌ترین شخصیت آزادیخواه و ظلم‌ستیز جهان یعنی حضرت امام حسین(ع) را به‌ویژه در همین ایام و دهه اول محرم فریاد می‌زنند اما نسبت به اقتباس سینمایی و روایت‌های ماندگار و تاثیرگذار مفاهیم آن غفلت می‌ورزند و کاهلی می‌کنند، درحالی‌که ارجاع به این مفاهیم در قالب فیلم‌های سینمایی، ضمن جذب و جلب نظر مخاطبان حسینی، به وجه ممیزه آثار سینمایی ایران اسلامی با نمونه‌های خارجی تبدیل می‌شود که قصه‌هایشان تماما زمینی، دنیوی و عاری از باورها و اعتقادات دینی است. شاید مرور برخی فیلم‌هایی که در گذشته و سال‌های قبل، رد و نشانی از فرهنگ عاشورایی و حسینی و نمادها و نشانه‌های آن داشت، تلنگری به خودمان، نویسندگان و فیلمسازان و مسئولان سینمایی و نهادهای مرتبط و متولی باشد که لازم است قدم‌های موثری در این زمینه بردارند و این علم و پرچم بر زمین مانده حسینی در سینما را دوباره بلند و افراشته کنند.

برش

گزیده فیلم‌های عاشورایی

اگرچه تعداد فیلم‌هایی که به شکل مستقیم و در فضای تاریخی به محرم و واقعه عاشورا و شهدای کربلا می‌پردازند، همچون روز واقعه، سفیر و رستاخیز اندک است اما در نگاهی منصفانه و دقیق‌تر نمونه‌های آثاری که به فرهنگ عاشورایی و حسینی پرداخته‌اند، کم نیست و امیدواری‌هایی در این زمینه وجود دارد. آثاری که تنها به عنوان نمونه در این بخش مرور شده‌اند، هرکدام یک جریان و گونه سینمایی را در این خصوص نمایندگی می‌کنند. همان‌طور که پرواز در شب و افق در سال‌های جنگ ساخته شده‌اند و فرهنگ عاشورایی را در زمان خود با دفاع مقدس پیوند زدند، فیلم‌هایی مثل دلشکسته و دست‌های خالی در فضای امروزی و معاصر و اجتماعی از خوان گسترده مفاهیم حسینی بهره برده‌اند.

پرواز در شب: این فیلم به کارگردانی رسول ملاقلی‌پور، قصه محاصره یک گردان در جنگ ایران و عراق را روایت می‌کند و عمل فرمانده گردان برای تهیه آب و رساندن آن به رزمنده‌های تشنه و زخمی، نشانی سرراست کربلا، عاشورا و حضرت عباس(ع) است.

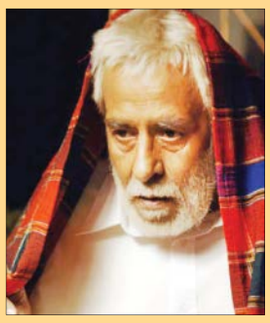
افق: قصه جانفشانی غواص‌ها، حضور نخل‌ها، پرچم سرخ ابوالفضل العباس که روی قایق نصرت به چشم می‌خورد و اسم سکوی دشمن (الامیه)، برخی از نشانه‌های آشکار به کربلا و عاشورا در این فیلم به کارگردانی رسول ملاقلی‌پور است. یکی از مشهورترین سکانس‌های عاشورایی فیلم، مراسم عزاداری و سینه‌زنی غواصان و رزمنده‌ها با نوحه «بمیرید بمیرید در این عشق بمیرید» است. آهنگ این قطعه را محمدرضا علیقلی، آهنگساز فیلم ساخته بود و خواننده آن هم مسعود کرامتی (بازیگر) بود که به‌جای کویتی‌پور این نوحه را برای فیلم خواند.

هیوا: نقشی که فرهاد قائمیان در این فیلم رسول ملاقلی‌پور بازی می‌کند، خط و ربط و پیوندی اساسی با کربلا و عاشورا دارد. یک پای شخصیت عباس میرآب در جنگ تحمیلی بود و یک پای شخصیتش در کربلا و نامگذاری و ارجاعات ملاقلی‌پور درباره این کاراکتر، مشابهت‌های نقش را با ساقی تشنگان نینوا بیشتر می‌کرد.

هیهات: این فیلم اپیزودیک به کارگردانی هادی نائیجی، دانش اقباشاوی، روحا... حجازی و هادی مقدم‌دوست، در چهار بخش و با مضامین عاشورایی روایت می‌شود و هرکدام از فیلمسازان با نگاه خاصی سراغ این مفاهیم می‌روند. پیشنهاد و نکته مهم هیهات این است که برای ساخت اثری با موضوع محرم و عاشورا، لزوما نیاز به تولید اثری تاریخی و مرتبط با صدر اسلام نیست و می‌شود مؤلفه‌های فرهنگ عاشورا و انگیزه‌های قیام امام حسین(ع) را در قصه‌های امروزی بازنمایی کرد. آن قطعه تیتراژ پایانی با صدای حسام‌الدین سراج هم تاییدی است بر فصل مشترک اپیزودها و ارجاع به قیام و شهادت امام حسین(ع) و یارانش: چه کنم با زلف کجی که فرو غلتیده به خون/ چه کنم با آینه‌ای که به خاک افتاده نگون.

دست‌های خالی: این فیلم به کارگردانی ابوالقاسم طالبی هم از برخی مفاهیم و نمادهای فرهنگ عاشورایی و حسینی بهره می‌برد. فارغ از شخصیت اصلی فیلم با نام امیرحسین (حتی اسم هم وامدار اسم سالار شهیدان است) که در گذشته رزمنده جنگ تحمیلی بود و به مقام جانبازی نایل آمده، باز هم در موقعیت‌های دراماتیک از عاشورا مدد می‌گیرد. حتی اسم فیلم هم با این فضا و فرهنگ پیوند خورده و از دیالوگ امیرحسین می‌آید. همان جایی که می‌گوید دیوانه حسین(ع) است اما دربرابر عظمت امام دست‌هایش خالی است.

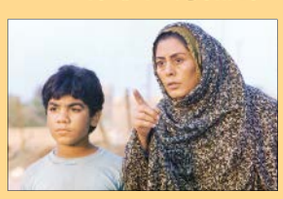
شب دهم: این فیلم به کارگردانی جمال شورجه و بازی جهانبخش سلطانی هم یکی از آثاری است که بخشی از مفاهیم فرهنگ عاشورا همچون مبارزه با ستم طاغوت‌ها و جور حکومت‌ها و حضور در جبهه‌های حق علیه باطل و شهادت‌طلبی را به تصویر می‌کشد؛ ضمن این‌که فیلم از نشانه‌ها و نمادهای مرتبط با محرم و عاشورا هم غافل نیست و اصلا با تصویر زنجیر عزاداری و مرام سوگواری و زنجیرزنی عزاداران سیاهپوش امام حسین(ع) آغاز می‌شود.

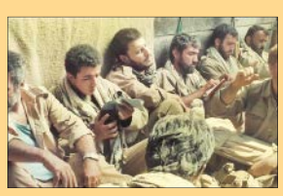
دلشکسته: در این فیلم به کارگردانی علی روئین‌تن، تضاد فکری و فرهنگی دو خانواده که جوان‌های‌شان با همه اختلاف نگاه، دلبسته یکدیگر شده‌اند، محملی برای ارجاع به فرهنگ عاشورایی و حسینی می‌شود. به‌ویژه نمادها همچون مراسم عزاداری سالار شهیدان به شکل دراماتیکی به کار می‌آیند و دختر جوانی که اعتقادی به این فضا و فرهنگ ندارد را به بهترین شکل جذب و به مسیر درست هدایت می‌کند.

سلطان: مسعود کیمیایی در این فیلم قصه امروزی‌اش را با بهره‌گیری از برخی مفاهیم فرهنگ عاشورایی به گذشته پیوند می‌زند و استفاده دراماتیک و به‌موقعی از حق‌طلبی امام حسین(ع) می‌کند. شخصیت سلطان با بازی فریبرز عرب‌نیا (که سال‌ها بعد خودش قهرمان یک اثر عاشورایی مهم یعنی مختارنامه می‌شود) که در مراسم عزاداری شرکت و زنجیرزنی می‌کند، با تأسی از قهرمان کربلا می‌خواهد جلوی زورگویی چند زمین‌خوار بایستد.

به خاطر هانیه: مرحوم کیومرث پوراحمد، سال‌ها پیش یک فیلم محرمی و عاشورایی تمام‌عیار به نام «به‌خاطر هانیه» ساخت. گرچه فیلم قصه معاصری دارد اما به بهترین شکل از فرهنگ عاشورایی و نمادهایش استفاده می‌کند و آن را به خوبی و با تاثیرگذاری کامل در داستان به خدمت می‌گیرد. قصه درباره ناخدا علواست که نذر کرده شب دهم محرم تا صبح دمام بزند تا هانیه شفا پیدا کند اما عمرش به دنیا نیست و پس از او بشیرو تصمیم می‌گیرد نذر پدر را ادامه دهد. فیلم هم مناسک سنتی جنوب کشور را به تصویر می‌کشد و هم پایبندی و اعتقاد مردم ایران به آیین‌های مذهبی و فرهنگ و مفاهیم عاشورایی را و در عین حال نشان می‌دهد که این دو به قدری درهم تنیده شده‌اند که تفکیک ناپذیر هستند.

تنگه ابوقریب: یکی از مهم‌ترین مصداق‌های عاشورایی در سال‌های اخیر سینمای ایران سکانس نوحه‌خوانی عزیز (زنده‌یاد علی سلیمانی) در فیلم «تنگه ابوقریب» به کارگردانی بهرام توکلی است. به جز خود فیلم که در فضای جنگی و دفاع مقدسی حاوی فرهنگ عاشورایی مبارزه حق با جناح ظالم است، همین نوحه‌خوانی و ذکر مصیبت آهنگین با محوریت حضرت ابوالفضل(ع) برای رزمنده‌ها، کارکرد مؤثر و دراماتیکی دارد و تاکیدی بر ارائه مفاهیم عاشورایی است.

قاب

عشق حسینی در «باغ سیب»

رویداد سینمایی «تصویر دهم» چند سالی است که به همت مجید مجیدی با موضوع ترویج فرهنگ عاشورایی برگزار می‌شود و طی سه سال گذشته آثار قابل‌توجهی نیز در این جشنواره با موضوع فرهنگ جاری حسینی در کشور تولید و ارائه شده است. فیلم کوتاه «باغ سیب» به کارگردانی، نویسندگی و کارگردانی حسین فیروزه از مجموعه فیلم‌های برگزیده این رویداد است که عزاداری متفاوتی را در باغ سیبی در یکی از روستاهای خراسان‌شمالی و با زبان کرمانجی به تصویر کشیده است./ایسنا

کد بالا را اسکن کنید

ویژه

«مثل پدر» در شبکه نمایش خانگی

ویژه‌برنامه «مثل پدر» مرور خاطرات ناگفته از «سپهبد شهید قاسم سلیمانی» همزمان با آغاز ماه محرم در شبکه نمایش خانگی منتشر شد.

مثل پدر برنامه‌ای گفت‌وگومحور با مرور خاطرات ناگفته از سردار شهید قاسم سلیمانی از زبان فرزندان شهداست که در دهه اول ماه محرم، مخاطبان شبکه نمایش خانگی را با خود همراه می‌کند. این برنامه با اجرای سید جواد هاشمی در شش قسمت به میزبانی بنیاد مکتب حاج‌قاسم تهیه شده است. در هر قسمت از این برنامه خاطرات ناگفته فرزندان شهدا از مرام و مسلک شهید سلیمانی مرور و درباره آن گفت‌وگو می‌شود.

محمدمهدی همت، احسان باکری، لیلا زین‌الدین، زهرا طیاری، محمدمهدی شاهمرادی و ابوذر شیرودی راویان این خاطرات ناگفته هستند که در هر قسمت از مثل پدر از شهید سلیمانی می‌گویند.

مثل پدر به‌علت تازگی روایت‌ها و گفت‌وگوها، فضای متفاوتی با دیگر آثار ساخته شده در این حوزه دارد و در دهه اول محرم در شبکه نمایش خانگی در دسترس علاقه‌مندان است.

روی پرده

«بعد از رفتن» به اکران رسید

فیلم سینمایی «بعد از رفتن» به کارگردانی رضا نجاتی و تهیه‌کنندگی محمود بابایی با مدیریت پخش شهرفرنگ به سرگروهی پردیس ملت پس از ایام سوگواری محرم روی پرده سینماها می‌رود. این فیلم اجتماعی با بازی صابر ابر، سارا بهرامی، پوریا رحیمی‌سام، پانته‌آ پناهی‌ها، بهرام شاه‌محمدلو، احترام برومند، روشنک گرامی، یسنا میرطهماسب، خسرو احمدی و حامی ترابی همراه است و در خلاصه داستان آن آمده: آرش بعد از مدت‌ها دوری به زادگاهش بازمی‌گردد و به دنبال گمشده‌اش است... بعد از رفتن از فیلم‌های چهل‌ویکمین جشنواره فیلم فجر است که پس از غریب، کت چرمی و پرونده باز است، روی پرده سینماها می‌رود. از دیگر عوامل فیلم می‌توان به مدیر فیلمبرداری: آرمان فیاض، تدوین: عماد خدابخش، مشاور کارگردان: امیرحسین عسگری، طراح صحنه: امیرحسین حداد، آهنگساز: مسعود سخاوت‌دوست، مدیر صدابرداری: امیر عاشق‌حسینی، جلوه‌های ویژه بصری: محمد برادران، طراحی و ترکیب صدا: زهره علی‌اکبری اشاره کرد.